Голас Радзімы

№ 43 (2029)
22 кастрычніка 1987 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Прайшоў амаль год з часу прыняцця ў нашай краіне Закона аб індывідуальнай працоўнай дзейнасці. Сёння толькі ў Мінску, напрыклад, зарэгістравана ўжо 249 кааператываў. Гэта прадпрыемствы грамадскага харчавання, кааператывы, якія выконваюць самыя разнастайныя паслугі. Дзейнічае нават служба знаёмстваў пры дапамозе ЭВМ.

Аб адным з кааператываў, які вырабляе жаночыя ўпрыгажэнні, матэрыял «Пошук» у пошуку» змешчаны на 3-й стар.

НА ЗДЫМКУ: пасяджэнне мастацкага савета кааператыва «Пошук».

НА СЕСІІ ААН

ВЫСТУПЛЕННЕ КІРАЎНІКА ДЭЛЕГАЦЫІ БЕЛАРУСКАЙ ССР

На агульнапалітычнай дыскусіі 42-й сесіі ААН выступіў кіраўнік дэлегацыі Беларускай ССР міністр замежных спраў БССР Анатоль Гурыновіч.

Спыніўшыся на выніках нядаўняга афіцыяльнага візіту ў Беларускую ССР генеральнага сакратара ААН Перэса дэ Куэльяра, А. Гурыновіч сказаў далей, што надзея і канструктыўныя намаганні, скептыцызм і процідзеянне — вось два полюсы, паміж якімі дзесяцігоддзямі вагаецца стрэлка на барометры палітычных дыскусій у ААН. Сёння яна значна бліжэй да адзнакі надзеі і станоўчых перспектыў. Міжнародныя адносіны пачынаюць выходзіць на якасна новы віток — віток канструктыўнага супрацоўніцтва, шырокага зацікаўленага дыялогу.

Для ажыццяўлення стваральных планаў, адзначыў далей прамоўца, асноўная ўмова — мір. Надзейны мір можа быць забяспечаны толькі як вытворнае настойлівых нацыянальных намаганняў і калектыўнага розуму ўсіх дзяржаў.

Сёння можна з дастатковай пэўнасцю сказаць, што калектыўны розум дзяржаў уступае ў стадыю сталення. У выніку намаганняў апошніх гадоў міжнароднае супольніцтва прыйшло да ўсеагульнага, як уяўляецца, разумення таго, што ў ядзернай вайне не можа быць пераможцаў і яна не павінна весціся.

Вывад з гэтай важнай пасылкі — неабходнасць ядзернага раззбраення. У данай сувязі асаблівую важнасць мае дасягнутая нядаўна прынцыповая дамоўленасць паміж СССР і ЗША аб заключэнні дагавора па пытанню аб ракетах сярэдняй і меншай дальнасці. Гэта савецка-амерыканская дамоўленасць — самы сур'ёзны аргумент супраць існаваўшага да нядаўняга часу пункту погляду, у адпаведнасці з якім толькі ўзбраенне, а не раззбраенне забяспечвае большую бяспеку.

Неабходна, каб рух, які пачаўся, атрымаў далейшае развіццё і быў рэалізавана, пры адначасовым захаванні і ўмацаванні рэжыму Дагавора па ПРА, рэйк'явіцкая дагаворанасць СССР і ЗША аб скарачэнні напалавіну стратэгічных наступальных узбраенняў, а затым ажыццёўлены пераход да перагавораў аб іх далейшых скарачэннях. Савецкі Саюз, як вядома, заявіў аб сваёй гатоўнасці адмовіцца на ўзаемнай аснове ад статуса ядзернай дзяржавы да 2000 года.

Міністр замежных спраў БССР раскрыў сутнасць пытання аб стварэнні ўсеабдымнай сістэмы міжнароднай бяспекі і падкрэсліў, што артыкул Генеральнага сакратара ЦК КПСС М. С. Гарбачова «Рэальнасць і гарантыі бяспечнага свету» прапануе аснову для сур'ёзных разважанняў на гэту тэму, акрэсліваючы перспектыўныя арыенціры сумеснай работы. Гэты артыкул атрымаў пазітыўны водгук сярод дэлегацый.

На некаторых напрамках міжнароднае супольніцтва ўжо набліжаецца да прыняцця мер скарачэння ўзбраенняў і раззбраення. На адпаведным этапе неабходна далучэнне да гэтага працэсу ўсіх без выключэння ядзерных дзяржаў. Акрамя таго, сэнс маючага адбыцца пагаднення СССР — ЗША па ядзерных ракетах сярэдняй дальнасці будзе падарваны, калі яго паспрабуюць «кампенсаваць» нарошчваннем узбраенняў — ядзерных у сумежных катэгорыях або звычайных.

Набліжаюць плоць контуры будучай канвенцыі аб забароне хімічнай зброі, падкрэсліў далей А. Гурыновіч. Узяты тэмп — прадукт працяглых намаганняў, і нельга тармазіць гэты працэс.

Пытанне ліквідацыі зброі масавага знішчэння не можа быць закрыта без прыняцця мер па прадухіленню стварэння новых яе відаў. Сумны вопыт злоўжывання плёнам навукова-тэхнічнага прагрэсу не дазваляе проста «адмахнуцца» ад гэтай праблемы. Беларуская ССР і на 42-й сесіі прадоўжыць свае шматгадовыя намаганні на даным участку з улікам пазіцыі іншых краін.

Падрабязна ахарактарызаваўшы найбольш прыметныя працэсы ў міжнародных адносінах, А. Гурыновіч спыніўся далей на праблемах захавання навакольнага асяроддзя, на неабходнасці актывізаваць сумесныя намаганні ў галіне аховы здароўя і, у прыватнасці, для барацьбы з такім захворваннем, як СНІД.

УЗНАГАРОДЫ

ДЫПЛОМ — МІНСКУ

Па выніках Міжнароднага года міру, абвешчанага Генеральнай Асамблеяй ААН, ганаровае званне «Пасланец міру» прысвоена ў ліку больш чым пяцідзесяці гарадоў розных краін і сталіцы нашай рэспублікі.

На ўрачыстым сходзе прадстаўнікоў грамадскасці Мінска дырэктар Інфармацыйнага цэнтра ААН у Маскве Г. Дняпроўскі па даручэнню генеральнага сакратара ААН уручыў старшыні выканкома Мінскага гарадскога Савета народных дэпутатаў У. Міхасёву спецыяльны дыплом.

Як адзначалася на сходзе, прысуджэнне ганаровага звання «Пасланец міру» гораду-герою Мінску — гэта сведчанне актыўнага ўдзелу рэспублікі, беларускага народа ў барацьбе за спыненне гонкі ўзбраенняў, ліквідацыю ўсіх відаў зброі масавага знішчэння, умацаванне дружбы і супрацоўніцтва паміж народамі. Праведзеныя ў Беларусі і яе сталіцы мерапрыемствы па праграме Міжнароднага года міру мелі масавы характар, у іх прыняло ўдзел практычна ўсё насельніцтва рэспублікі.

ГОСЦІ З-ЗА МЯЖЫ

МАЦНЕЮЦЬ СУВЯЗІ

У рэспубліцы пабывала дэлегацыя Усеяпонскага прафсаюза вадзіцеляў грузавога аўтатранспарту «Дзэніцу» на чале з Масао Мацідоры, генеральным сакратаром мясцовага аддзялення прафсаюза ў Кіусу.

Госці з Японіі азнаёміліся з вопытам беларускіх аўтамабілістаў у вырашэнні сацыяльна-бытавых пытанняў і ахове працы, яе стымуляванні. Праграма візіту ўключала сустрэчу ў рэспубліканскім камітэце галіновага прафсаюза, наведанне рада прадпрыемстваў Мінаўтатранса БССР. Госці такс пабывалі ў калгасе «Савецкая Беларусь» Камянецкага раёна.

ДНІ ТЭХНІКІ

...РАЕМНАЕ СУП...АЦОЎНІЦТВА

У Мінску прайшлі Дні тэхнікі чэхаславацкага знешнегандлёвага аб'яднання «Прагаінвест» і «ЧКД — Прага». Задача гэтых інтогадовых мерапрыемстваў, якія сталі ўжо традыцыйнымі, — садзейнічаць далейшаму развіццю ўзаемавыгаднага супрацоўніцтва флагманаў прамысловасці ЧССР з савецкімі партнёрамі, з якімі заключана ўжо больш як 150 пагадненняў аб прамых сувязях.

У БССР «Прагаінвестам» пастаўляюцца цеплавозы і рухавікі для звышцяжкіх самазвалаў «БелАЗ», халадзільныя ўстаноўкі і абсталяванне для вытворчасці будаўнічых матэрыялаў, кампрэсары і паўправаднікі. Праблемы павышэння іх якасці, новыя тэхналагічныя рашэнні, знаёмства з перспектыўнымі ўзорамі прадукцыі чэхаславацкай вытворчасці— галоўны змест сімпозіумаў спецыялістаў дзвюх краін. Некаторыя з іх прайшлі непасрэдна на мінскіх прадпрыемствах.

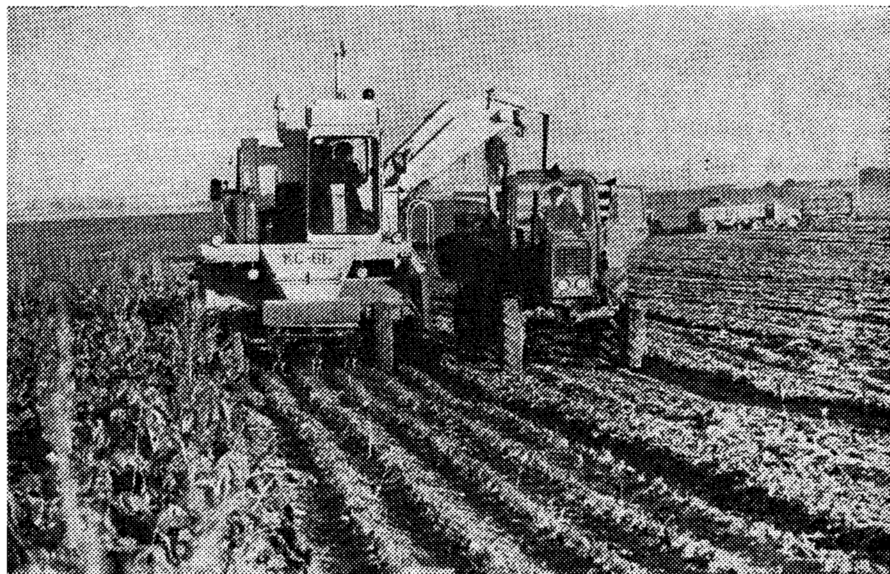
ТАВАРЫ — НАРОДУ

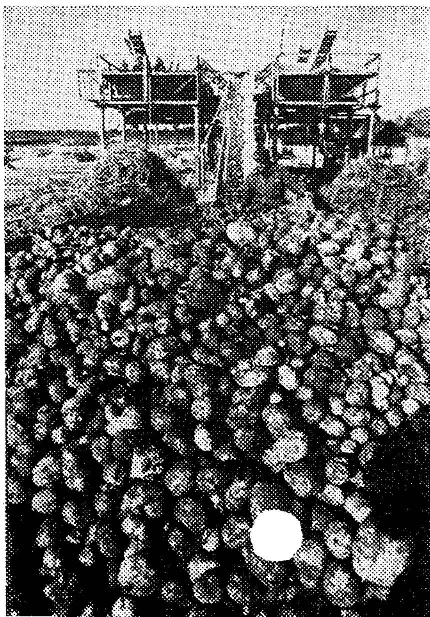
МОДА НА КОЖНЫ ДЗЕНЬ

Не канкурэнтам, а памочнікам лёгкай прамысловасці стала прадпрыемства мясцовай прамысловасці — швейнае аб'яднанне «Гамяльчанка». Сёлета тут значна расшырылі асартымент і павялічылі выпуск рознага адзення з натуральных, баваўняных і льняных тканін. Попыт на такія вырабы высокі, таму спецыялісты прадпрыемства стварылі сваю калекцыю недарагіх сукенак, касцюмаў і сарочак сучасных сілуэтаў.

Пакупнікам спадабалася практычна ўсё, што прапанавала «Гамяльчанка». А для тых, хто шые сам, многія мадэлі сталі і своеасаблівым эталонам — яны зроблены з новых матэрыялаў, магчымасці якіх яшчэ не ўсім вядомы. Аказалася, навінка баранавіцкіх тэкстыльшчыкаў — натуральная тканіна, знешне падобная да «плашчоўкі», а з адвароту — на мяккую фланель, — добрая і для мужчынскага касцюма, і для сукенак.

ФОТАРЭПАРТАЖ

У ліку першых у Гродзенскім раёне пачалі ўборку цукровых буракоў земляробы ордэна Леніна калгаса-камбіната «Прагрэс». Тут яны займаюць 425 гектараў, з кожнага прагрэсаўцы плануюць атрымаць не менш чым па 450 цэнтнераў караняплодаў.

Завяршаецца ўборка бульбы ў калгасе «Чырвоная Зорка» Магілёўскага раёна. Пад гэтай культурай тут занята 300 гектараў, з кожнага з іх накопваюць па 250 цэнтнераў клубняў.

Дзякуючы індустрыяльнай тэхналогіі вырошчвання, што дазволіла значна павялічыць ураджайнасць, сабекошт бульбы сёлета зніжаны на 13 працэнтаў—да 5,6 рубля за цэнтнер. Ужо засыпаны насенны фонд, выкананы дзяржаўны план продажу. Цяпер вядзецца звышпланавая адпраўка клубняў на прыёмныя пункты.

НА ЗДЫМКАХ: уборка цукровых буракоў; з поля бульба паступае на сартавальны пункт.

ФІЗІЧНАЕ ВЫХАВАННЕ

НА СЛУЖБУ ...АРОЎЮ

У Мінску прайшла Усесаюзная навукова-практычная канферэнцыя «Масавая фізічная культура і спорт у барацьбе за здаровы лад жыцця савецкіх людзей».

Галоўным крытэрыем ацэнкі фізкультурнай работы павінна стаць зніжэнне ўзроўню захворванняў. Першыя крокі ў гэтым напрамку зроблены ў Беларусі. Пачынаецца ўсё з самых юных. Так, у 257 дашкольных установах Мінска заняткі з дзецьмі цяпер вядуць не выхавацелі без спецыяльнай фізкультурнай адукацыі, а выкладчыкі. Плата за гэта невялікая — усяго паўтара рубля ў месяц, а карысць — відавочная. Сёння ў дзіцячых яслях і садах горада ўжо абсталявана 119 міні-басейнаў, а два гады назад іх было толькі 36.

КЛУБЫ

АДЗНАЧЫЎ НАРАДЖЭННЕ

Рэзчык па дрэву М. Калакольцаў, майстар саломапляцення Д. Бельская, іншыя ўмельцы Глыбоцкага раёна сталі членамі клуба «Крыніцы», які адкрыўся пры раённым Доме культуры. У планах яго работы — творчыя сустрэчы, вучоба маладых майстроў, абмен вопытам, арганізацыя выставак.

Клуб адзначыў сваё нараджэнне святам народнай творчасці, на якім асаблівым поспехам карысталася выстаўка-продаж твораў глыбоцкіх майстроў.

РАСПРАЦОЎКІ ВУЧОНЫХ

ЛАЗЕР СУПРАЦЬ ЗНОСУ

Павышэнне эксплуатацыйнай стойкасці дэталей аўтамабіля, якія хутка зношваюцца, патрабуе пастаяннага ўдасканальвання традыцыйных тэхналагічных працэсаў і шырокага прымянення новых сучасных метадаў умацавання. Адным з іх з'яўляецца лазерная апрацоўка, распрацаваная калектывам Фізіка-тэхнічнага інстытута Акадэміі навук БССР.

Метад лазернага паверхневага ўмацавання дэталей валодае вялікімі магчымасцямі. Ён забяспечвае высокую лакальнасць умацавання і выключае псаванне дэталей, дазваляе якасна апрацоўваць дэталі нават у цяжкадаступных месцах.

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

КВАТЭРЫ ХЛЕБАРОБАМ

Паспяхова ажыццяўляецца праграма сацыяльна-эканамічнага развіцця ў калгасе «Правда» Дзяржынскага раёна.

Асабліва інтэнсіўна забудоўваецца, раешырае свае межы цэнтральная сядзіба гаспадаркі — вёска Баравікі. Вось і нядаўна тут здадзены ў эксплуатацыю два жылыя дамы, наваселле ў якіх справілі хлебаробы, механізатары, жывёлаводы. Узводзіцца яшчэ некалькі кватэр.

Прыкметна змянілася аблічча вёскі. Да паслуг вяскоўцаў — клуб, бібліятэка, сталовая, магазін, іншыя аб'екты сацкультбыту. Пракладзены водаправод, цэнтральная вуліца заасфальтавана, у кватэрах працаўнікоў палёў і ферм газавыя апараты, тэлефоны.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

ВІЦЕБСК. Новы 85-метровы мост праз раку Усвячу злучыў лева- і правабярэжныя вёскі калгаса «Усход» Віцебскага раёна. Гэта дало значны выйгрыш у часе для ўсіх транспартных перавозак у гаспадарцы. Эканомяцца паліва, гума. Задаволены і жыхары — ім больш не даводзецца ездзіць у абласны цэнтр акружным шляхам. З'явілася перспектыва распрацоўкі пакладаў торфу ў гэтым раёне. Першы такі ўчастак ужо разбіты за ракой.

РЭЧЫЦА. Прывабны, прыгожы выгляд надасць многім будынкам новая прадукцыя кераміка-трубнага завода. Тут уступіў у строй цэх па вытворчасці фасаднай абліцовачнай пліткі, якая паспяхова можа прымяняцца і для ўнутрнага афармлення памяшканняў. Таму навінка карыстаецца павышаным попытам.

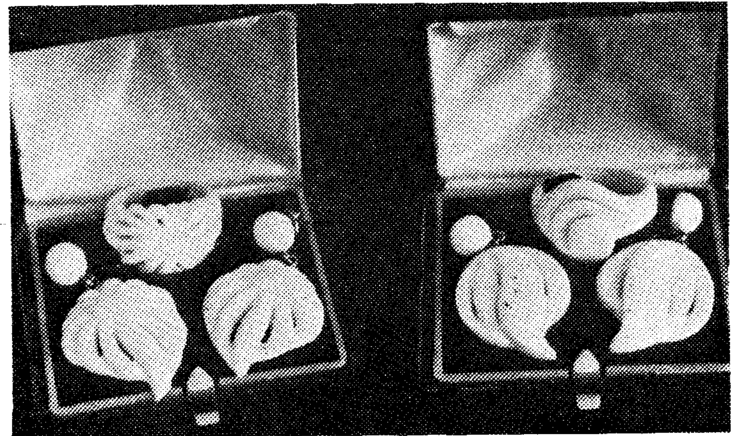
У бягучым годзе калектыў прадпрыемства выпусціць звыш 120 тысяч квадратных метраў такой пліткі.

ВОРАНАВА. Больш за сто сем'яў работнікаў раённага цэнтра справілі сёлета наваселлі ў новых кватэрах з усімі зручнасцямі.

Паралельна з жыллёвым будаўніцтвам ствараюцца аб'екты культурна-бытавога прызначэння. У 1988 годзе пачнецца будаўніцтва аптэкі і двух дзіцячых садоў на 370 месцаў.

ЧАМУ ДЗЯРЖАВА ЗААХВОЧВАЕ ІНДЫВІДУАЛЬНУЮ ПРАЦОЎНУЮ ДЗЕЙНАСЦЬ

«ПОШУК» У ПОШУКУ

Пазнаёміцца з якім-небудзь кааператывам мяне падштурхоўвалі дзве прычыны. Першая: трэба было расказаць пра новую з'яву ў нашым жыцці чытачам газеты. Другая: цікава ўсё ўбачыць на ўласныя вочы. Дагэтуль сярод маіх знаёмых членаў кааператыва не мелася.

У гарадскім Савеце сталіцы, які каардынуе і кантралюе індывідуальную працоўную дзейнасць мінчан, мне прапанавалі на выбар некалькі адрасоў. Назвалі кааператыўныя кафэ, аб'яднанні па вырабу трыкатажных рэчаў, карункаў, жаночых упрыгажэнняў.

Я доўга не вагалася і выбрала «Пошук» — кааператыў, які займаецца перапрацоўкай касцей, вырабам з гэтага матэрыялу завушніц, пярсцёнкаў, бранзалетаў...

Іх можна ўбачыць на прылаўках такіх прэстыжных і папулярных магазінаў Мінска, як ювелірныя «Чараўніца», «Аметыст», «Малахітавая шкатулка», «Яхант» і буйнейшага ў рэспубліцы універмага «Беларусь». Прадукцыя «Пошуку» карыстаецца попытам, таму што рэчы, якія выпускаюцца тут, арыгінальныя і танныя. Пярсцёнкі, напрыклад, каштуюць ад трох да сямі рублёў. Завушніцы прыкладна столькі ж.

З гэтага далікатнага пытання цаны, якая пазначана на этыкетках з маркай «Пошуку», і пачалася наша гутарка са старшынёй кааператыва Д. Фрыдам.

— Сапраўды, вызначыць цану для продажу — справа няпростая. Наша майстэрня існуе на прынцыпах самафінансавання і самаакупнасці. Таму з тых грошай, што мы атрымаем ад рэалізацыі нашай прадукцыі, нам трэба зрабіць неабходныя адлічэнні для падтрымання і развіцця сваёй вытворчасці, а таксама мець чысты прыбытак, і немалы, бо інакш людзі не будуць працаваць у гэтым кааператыве. Разам з тым без меры завышаць цану — таксама немэтазгодна. Пакупнік не будзе купляць нашы вырабы, і магазіны адмовяцца браць іх. Пакуль цана рэгулюецца і спецыяльнымі разлікамі, і эмпірычна. Для прыкладу возьмем пярсцёнкі. Яны карыстаюцца попытам, але калі пакупніку прапаноўвалі іх па восем рублёў за штуку, рэалізацыя ўскладнілася. А па сем — ішла нармальна. Гандлёвыя работнікі арыентуюць нас і ў тым, што тычыцца густаў пакупнікоў. Падказваюць, якая мадэль больш папулярная, а значыць, прыбытковая, а якую трэба ўдасканаліць, а то і наогул зняць.

Так, супрацоўніцтва з дзяржаўнымі гандлюючымі арганізацыямі ў кааператыва вельмі цеснае і плённае. Гандаль атрымлівае сваю частку даходу ад продажу кааператыўных вырабаў, а значыць, папаўняецца дзяржаўная «кішэня», больш багатым і разнастайным робіцца прылавак дзяржаўных гандлёвых прадпрыемстваў. Дарэчы, і ўзнік «Пошук» з дапамогай вельмі аўтарытэтнай і ўплывовай арганізацыі—Дзяржаўнага камітэта па матэрыяльна-тэхнічнаму забеспячэнню пры Савеце Міністраў БССР. Як жа гэта адбывалася?

— За апошнія два гады ў нас у краіне і ў рэспубліцы выйшла некалькі ўрадавых пастаноў, якія заахвочвалі індывідуальную працоўную дзейнасць савецкіх грамадзян, у тым ліку кааператываў па нарыхтоўцы і перапрацоўцы другаснай сыравіны. Да іх належым і мы, — расказвае Дзмітрый Фрыд. — Я асабіста ўжо некалькі дзесяцігоддзяў займаюся мастацкай апрацоўкай косці. Доўгі час жыў і працаваў на Поўначы, дзе гэты від рамяства вельмі развіты. Прымаў удзел у мастацкіх выстаўках творчасці народных майстроў. Мае работы экспанаваліся і за мяжой. Калі пераехаў на жыхарства ў Беларусь, справу гэтую не пакінуў. Ведаю, што калісьці і ў нашым краі мела распаўсюджанне мастацкая апрацоўка косці, але зараз гэтае рамяство забытае. Вось і ёсць у мяне мара — аднавіць тыя згубленыя мастацкія традыцыі. Спачатку займаўся разьбой адзін, у вольны час, потым займеў вучня. З ім мы і прыйшлі са сваімі прапановамі ў камітэт па матэрыяльна-тэхнічнаму забеспячэнню. Прынеслі ўзоры таго, што ўмеем рабіць, расказалі аб планах. Нашу ініцыятыву падтрымалі супрацоўнікі аддзела другасных рэсурсаў. Выдзелілі ў арэнду памяшканне. На свае ўласныя сродкі абсталявалі яго, купілі патрэбныя прылады, інструменты. Знайшліся жадаючыя далучыцца да нас. Усяго спачатку было пяць чалавек. Так з'явіўся кааператыў «Пошук».

Пытанне аб зацвярджэнні «Пошуку», як ужо казаў старшыня кааператыва, было вырашана хутка і з добрым разуменнем справы. Летась пятнаццатага лістапада Д. Фрыд звярнуўся са сваёй просьбай аб рэгістрацыі ў Першамайскі раённы выканком, а васемнаццатага атрымаў станоўчае рашэнне. Далей поспех пачатай справы залежаў ад майстэрства і ініцыятыўнасці саміх членаў кааператыва.

У час сустрэчы з членамі кааператыва я пацікавілася іх асацыяльным становішчам, асноўнай работай, пыталася, колькі гадзін працуюць яны ў кааператыве. Высветлілася, што зараз у «Пошук» уваходзіць каля дваццаці членаў, некалькі дзесяткаў чалавек працуюць па дагавору. Усяго, такім чынам, больш за сорак работнікаў. Ёсць сярод іх людзі яшчэ маладыя, тыя, у каго галоўнае — праца на грамадскай вытворчасці, ёсць хатнія гаспадыні, студэнты, пенсіянеры. Працуюць усе ў свой вольны ад асноўнай работы час. Пенсіянеры і хатнія гаспадыні маюць яго, безумоўна, значна больш, чым астатнія катэгорыі работнікаў. Аплата здзельная: колькі зрабіў, столькі і атрымаеш адпаведна прэйскуранту работ. Максімум 500—600 рублёў. Тыя, хто працуе пасля асноўнай работы і па выхадных — па 200—250 рублёў.

Акрамя заработнай платы, з сумы даходу робяцца адлічэнні: 20 працэнтаў у фонд развіцця кааператыўнай вытворчасці, 5 працэнтаў — страхавы фонд. Тры працэнты ад агульнага даходу кааператыва ідзе на аплачванне падаходнага падатку дзяржаве. Акрамя таго, кожны работнік плаціць падатак са свайго канкрэтнага ўласнага заработку.

Які ж далейшы намер кааператараў з «Пошуку»? Вельмі сур'ёзны. Павялічваць і разнастаіць выпуск сваёй прадукцыі, выйсці з ёю і да замежнага пакупніка. Першы крок ужо, дарэчы, зроблены. З Чэхаславакіі атрыманы заказ на 40 тысяч рублёў. Зараз ён паспяхова выконваецца. Ёсць і яшчэ адна задума: наладзіць сумесную вытворчасць з польскімі кааператарамі і такім чынам пашырыць і свае мастацкія, вытворчыя магчымасці, і рынак збыту. З гэтай мэтай у хуткім часе старшыня кааператыва збіраецца наведаць Польшчу. А пакуль «Пошук» рыхтуецца цалкам змяніць усю сваю калекцыю вырабаў, што знаходзіцца ў вытворчасці. Упрыгажэнні павінны адпавядаць і патрабавальным густам, і зменлівай модзе. Аднастайнасць тут недапушчальная. Яна можа прывесці прадпрыемства да банкруцтва. І таму трэба працягваць пошук.

Галіна БРАТКО.

НА ЗДЫМКАХ: вырабы кааператараў; работніца прадпрыемства Таццяна КАРТАШОВА; тут можна купіць прадукцыю «Пошуку».

Фота С. КРЫЦКАГА.

АДНА З ПЕРШЫХ ЛІНІЙ — У ВІЦЕБСКУ

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТРАМВАЯ

Сярод музеяў старажытнага беларускага горада Віцебска ёсць адзін даволі-такі рэдкі — Музей гісторыі трамвая. Яго дырэктар — ветэран гарадскога трамвайнага дэпо, гарачы прыхільнік гэтага віду транспарта Леанід Забела. Ён добра ведае гісторыю трамвая і з захапленнем расказвае аб ёй наведвальнікам, знаёміць са шматлікімі экспанатамі музея.

Ідэя выкарыстання электрычнага току для перамяшчэння экіпажаў узнікла ў 30-я—40-я гады XIX стагоддзя, але ажыццяўленне яе стала практычна магчымым толькі ў 70-я гады, калі былі пабудаваны першыя электрастанцыі. Прататыпам сучаснага трамвая быў «рэйкавы экіпаж» з электрарухавіком, распрацаваны ў 1876 годзе рускім вынаходнікам у галіне электратэхнікі Фёдарам Піроцкім, які жыў і працаваў у Пецярбургу. У 1880 годзе Піроцкі першы пабудаваў і выпрабаваў вагон, які прыводзіўся ў рух падвясным цягавым электрарухавіком пастаяннага току. Токаправодам служылі ізаляваныя ад зямлі рэйкі, па якіх гэты вагон рухаўся.

Пазней работы па стварэнню трамвая праводзіліся таксама ў Германіі і іншых краінах Еўропы. У 1881 годзе трамвай быў пушчаны ў мястэчку Ліхтэнфельдзе пад Берлінам. Вагон, які ўмяшчаў 20 пасажыраў, развіваў хуткасць да 30 кіламетраў у гадзіну. У 80-я гады мінулага стагоддзя трамвайны рух быў адкрыты ў многіх гарадах Еўропы і Амерыкі.

Рэгулярная эксплуатацыя трамвая ў нашай краіне пачалася толькі ў 90-я гады мінулага стагоддзя. Віцебск стаў трэцім горадам у Расіі, які адкрыў трамвайны рух у 1898 годзе ўслед за тым, як упершыню рэйкавыя лініі былі пракладзены ў Кіеве ў 1892 годзе і ў Ніжнім Ноўгарадзе ў 1896 годзе. У Маскве трамвай паявіўся ў 1899 годзе, а ў Пецярбургу — толькі ў 1907-м.

За пракладку першай трамвайнай лініі ў Віцебску ўзяўся бельгійскі камерсант Ф. Гільон. Яе працягласць склала пяць кіламетраў. На канцавых прыпынках пасажырам самім, уручную даводзілася заварочваць вагон, каб накіраваць яго назад. Тым не менш жыхары Віцебска па вартасці ацанілі гэты «цуд прагрэсу» таго часу: за першы год эксплуатацыі віцебскі трамвай перавёз 1,3 мільёна пасажыраў.

Цікава, што і ў канцы мінулага стагоддзя, як і зараз, праезд на трамваі каштаваў пяць капеек. Праўда, тады, каб зарабіць пятачок, рабочаму завода даводзілася працаваць ля станка некалькі гадзін. Гадавы прыбытак Ф. Гільона складаў тады восем тысяч рублёў. Сёння ж, наадварот: на ўтрыманне і эксплуатацыю 25 аўтобусных, 4 тралейбусных і 10 трамвайных маршрутаў, якія ў сярэднім штодзень перавозяць 650 тысяч пасажыраў у Віцебску, з дзяржбюджэту выдзяляецца датацыя каля 2 мільёнаў рублёў у год.

На рубяжы стагоддзяў вадзіцелямі і кандуктарамі трамваяў маглі стаць выключна мужчыны. Гэта прафесія лічылася складанай і вельмі ганаровай. Жанчыны-кандуктары паявіліся ў Расіі толькі ў гады першай сусветнай вайны, калі ім давялося замяніць пайшоўшых на фронт мужчын. Сёння ж вадзіць тралейбус і трамвай у нашай краіне лічыцца пераважна жаночай справай.

Чаму менавіта ў Віцебску, які ў канцы мінулага стагоддзя не ўваходзіў у лік важных цэнтраў Расіі, праклалі адну з першых у краіне трамвайных ліній? Дырэктар музея Леанід Забела хітравата ўсміхаецца:

— Калі верыць старажылам, прычынай гэтага стала мясцовае піва, якое сваім выключным смакам прыцягнула замежнага камерсанта... Але наўрад ці гэта можна лічыць сур'ёзнай прычынай для будаўніцтва трамвайнай лініі.

Рэцэпт таго піва даўно згублены, а трамваі працягваюць бегаць па вуліцах Віцебска...

Наталля БУЛДЫК.

ЗАКОНЧИЛИСЬ КУРСЫ УЧАСТНИКОВ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ САМОДЕЯТЕЛЬНОСТИ

И ЗАЗВУЧИТ ПЕСНЯ...

В начале октября закончили работу курсы, организованные Министерством культуры БССР и Белорусским обществом «Радзіма» для руководителей и участников художественной самодеятельности, наших соотечественников, проживающих за рубежом. Эти заметки — несколько впечатлений о пребывании гостей из Бельгии, Голландии, Италии и Финляндии на белорусской земле.

Приближается 70-я годовщина Великой Октябрьской социалистической революции. В Советской стране этот юбилей будет отмечаться как большой всенародный праздник.

Торжественными вечерами, концертами ознаменуют его и наши соотечественники, живущие вдали от Родины. Обязательной участницей каждого вечера, на который соберутся русские, белорусы, украинцы, станет их родная песня. Зазвучит она величаво и раздольно или тихо и задушевно, напомнит ширь полей, задумчивый шум леса, неторопливую речушку за селом. И заноет, затоскует душа, покатится слеза, как случилось с Надеждой Колесниковой в день окончания курсов на концерте-экзамене, когда запели они песню «Ой, по-над Волгой».

Дуй, ветерок, песню неси,
Пусть ее слышат все на Руси.

— Вы, видно, очень волновались перед экзаменом, — подошла я к Надежде Андреевне после того, как всем им, занимавшимся на курсах, были вручены свидетельства об их окончании.

— Да нет. Я себя уверенно чувствовала, — ответила она.— А расплакалась от песни. Ведь она о Родине, о заветном. И еще я в этот момент почувствовала гордость, потому что я, пусть совсем крохотная, песчинка с этой земли. А она неповторима, особенно для нас, ее детей. Вот и опять расстаемся, уезжаем. Оттого и в Голландии, бывает, поем и плачем.

Они не представляют своей жизни без песни. Была она отрадой и утешением в самые горькие, трудные и в самые радостные минуты жизни. При союзах, землячествах, федерациях создаются обычно коллективы художественной самодеятельности, хоры.

В свой первый приезд в Минск, а было это лет пятнадцать назад, наша землячка из Бельгии Нэля Францева вспоминала, как нелегко приходилось им в первые годы после войны совмещать домашние обязанности, работу с занятиями в хоре. Дети маленькие, и мужья еще не очень «сознательные». Это потом уже наши женщины и своих мужей-бельгийцев привлекли к работе в Союзе советских граждан. Теперь ни одно мероприятие в отделах не обходится без их участия. А многие и сами стали участниками хоров и даже солистами.

Детство и молодость наших соотечественниц, угнанных в фашистское рабство, пришлись на довоенное время, когда очень популярными были песни «Катюша», «Чайка», «Спят курганы темные». Потому и поют они их до сих пор часто, вспоминая дом, родных, себя молодыми и беззаботными.

Надежда Дюббе рассказывала, как ее пригласили принять участие в концерте в честь открытия прямой авиалинии между Нидерландами и Ленинградом. Усиленная г миками, звучала над аэр ртом в Амстердаме русская «Катюша», и люди улыбались друг другу, становились приветливее, и мысли, надо полагать, в тот момент были у них мирные.

Из Финляндии вместе с нашей землячкой Вер Хьелм приехали финны — муж Вяйне Хьелм и Пекко Лайне. Очень быстро все в группе на русский манер Пекко стали называть Петей, проникшись к нему симпатией за его доброжелательность, готовность быть чем-то полезным, за мягкий, спокойный характер. Дуэт Вяйне и Пекко — губная гармошка и русская трехрядка — пользовался большим успехом у слушателей. А самой популярной песней в их исполнении была все та же «Катюша». Трехрядку привез с собой в Минск Пекко Лайне, потому что очень любит русскую песню, музыку, неплохо говорит по-русски, часто бывает в Советском Союзе. В созданном из курсантов хоре он вместе со всеми пел и о Волге, и «Зорку Венеру» и «Бульбу».

Курсы приносят их участникам большую пользу. Квалифицированные педагоги, у которых большой опыт работы и с таким контингентом слушателей, как наши соотечественники, разучивают с ними новые песни и танцы, учат дирижировать хором, подбирать репертуар, понимать и чувствовать песню. Конечно, чтобы лучше понять песню, нужно знать народ, ее создавший, его историю и культуру.

Курсы обычно продолжаются три недели, а программа их очень насыщенная. Кроме ежедневных занятий, для гостей организуются встречи с интересными людьми, экскурсии, поездки.

— Было бы неплохо, если бы сутки были подлиннее, — шутила Виолетта Фадда.

Каждые два-три дня наши земляки бывали в театрах, познакомились с известными у нас в республике профессиональными и самодеятельными коллективами, присутствовали на репетициях, беседовали с артистами. Большинство из тех, кто приехал к нам в этом году на курсы, никогда раньше не бывали на родине поэта Янки Купалы в Вязынке, в Хатыни, в легендарной Брестской крепости.

Поездка в Брест была утомительной. Чтобы не пропускать занятий, решили вернуться в Минск в тот же день. Дорога же в оба конца — почти 800 километров.

— Все равно поедем, — решили наши гости.

— Столько раз проезжала через Брест, а города и крепости не видела, — говорила Надежда Колесникова.

О подвиге героев Брестской крепости люди знают во всем мире. Отсюда, от нашей западной границы, началась Великая Отечественная война, принесшая столько мучений и горя советским людям. Защитники цитадели сражались до последней капли крови, до конца выполнили свой долг. И не их вина, что не смогли в июне 1941 года сдержать яростный натиск врага. Слишком неравными были силы. А крепость старой постройки к тому времени давно утратила свое оборонное значение и не могла укрыть тех, кто сражался за ее стенами. Плавился кирпич, рушились здания, но крепче железа и камня были люди. Это в честь их, известных и безвестных солдат, в наши дни на руинах крепости воздвигнут величественный мемориал, где всегда многолюдно, всегда живые цветы, да звучит разноязыкая ре Брестская крепость — наша история, наша святыня, и поклониться ей земляки считали своим священным долгом.

Многие из них не впервые у нас в республике, на курсах. Второй раз, через пять лет, приеха Нина Гапон и Тамара Лагуно Мария Медведева.

— А мой сын был в Минске 20 лет тому назад, — сказала Вера Хьелм. — Отдыхал тогда в пионерском лагере. До сих пор помнит. А мы Белоруссию знали только по ансамблю «Хорошки», который у нас выступал. Я, мой муж Вяйне и Пекко теперь просто влюблены в этот край, его людей. На время даже забыли, что живем в Финляндии. Очень счастливые дни мы провели в Минске.

— Это правда, — поддержал Веру Григорьевну Пекко Лайне. — Люди здесь настолько доброжелательные, что среди них чувствуешь себя, как дома.

В последний день пребывания участников курсов в Минске состоялся прощальный вечер. Председатель президиума Белорусского общества «Радзіма» народный художник Михаил Савицкий пожелал землякам успешной работы в их художественных коллективах, в пропаганде нашей культуры.

Диана ЧЕРКАСОВА.

НА СНИМКАХ: участники курсов побывали в мастерской художника Михаила САВИЦКОГО; дуэт Надежда ДЮББЕ и Пекко ЛАЙНЕ; занятия в классе. Дирижирует Нина ГАПОН; в Хатыни.

НА ПРОСТОРАХ РОДИНЫ

«ВЕЧНЫЙ КАМЕНЬ»

Первые упоминания о находке нефрита в нашей стране появились в 20-х годах прошлого века. Месторождения нефрита промышленного значения были обнаружены в Сибири, на реке Омот в 1850 году. Огромный нефритовый валун из этих мест весом 534,5 килограмма экспонируется сейчас в отделе минералогии Британского музея естественной истории.

На сегодняшний день месторождения этого камня сосредоточены в основном на территории Восточной Сибири. Здесь выделяются четыре крупных нефритоносных района: Западно-Саянский, Восточно-Саянский, Джидинский и Витимский, где разрабатываются десятки месторождений. Одно из них — Оспинское — открыто в 1967 году. Здесь на площади пять квадратных километров обнаружено 16 нефритовых жил, сосредоточенных в трех нефритоносных зонах. Первая — длиной в два километра, мощностью (высота пласта) — 50 метров. Аналогичные показатели второй зоны — соответственно один километр и 100 метров, длина третьей зоны — 400 метров, мощность — около 100 метров.

На Оспинском месторождении встречаются нефриты самых разных оттенков, в том числе ярко-зеленые, ценящиеся наиболее высоко. Вообще наш отечественный «вечный камень», как называют нефрит, зачастую уникален. Цвета его насыщены и ярки, камни необыкновенно прозрачны (они просвечиваются на глубину 10—16 и более миллиметров), что позволяет использовать их для изготовления высококачественных ювелирных изделий.

Сибирские месторождения нефрита весьма богаты. Так, на открытом в 1973 году Горлыкгольском месторождении на площади 12 квадратных километров обнаружена 31 нефритоносная жила. Очень перспективно, по мнению специалистов, и открытое в 1972 году Бортогольское месторождение, площадь которого — 18 квадратных километров.

Большие надежды связывают и с освоением ряда других нефритоносных месторождений — Хамархудинского, Парамского, Буромского, Голюбинского.

В последние годы проведен ряд исследований с целью выявления закономерностей расположения залежей нефрита. На основе этих исследований составлены долгосрочные прогнозы освоения нефритоносных районов.

Прекрасно поддающийся обработке, нефрит служит главным образом для изготовления ваз и бокалов, шкатулок и ларцов. На ювелирных предприятиях из него изготовляют кольца, серьги, бусы, запонки и другие украшения.

Изделия из нефрита находят неплохой спрос и за рубежом. Их покупают фирмы США, ФРГ, Италии. Ценятся они и на Востоке, где, как известно, нефрит — один из самых любимых и популярных камней. Вазы, рюмки, подносы, ювелирные изделия приобретают у внешнеторгового объединения «Алмазювелирэкспорт» фирмы Сингапура, Японии и Таиланда.

Олег МИЛЮКОВ.

LEARNING DEMOCRACY

The 9th All-Union Rally of Young Pioneers has taken place. Once every five years the best representatives of the largest children's mass organization in the USSR come together in Artek — a vast Pioneer camp on the shores of the Crimea, called the «youngsters' republic». Leading newspapers featured the rally. Its unexpected closure, however, is the reason for this article.

THE CEREMONIAL parade went as usual. More than 2,500 delegates formed a square. The Black Sea peacefully lapped behind them, the Medved-Gora (Bear Mountain) stretched comfortably along the shore, graceful cypresses watched over everything. There was the roll of drums and bugles sounded. The final text of the resolution of the rally was read out solemnly, as is usually done. The only thing that remained was to vote.

«Do you approve your resolution?» Igor Nikitin, Chairman of the Central Council of the All-Union Young Pioneer Organization, Secretary of the Komsomol Central Committee, asked the ranks. «Is there anyone against it?»

Perhaps the question was not rhetorical but the answer that followed was not expected by the organizers or by the journalists.

«We do not ag-ree! We protest» chanted the children. The light was turned off above the groups that got particularly violent, and this enraged TV cameramen. But the pioneers moved to the illuminated rostrum, closer to the mike. Their speeches were mainly incoherent. One of them was offended because he did not find his proposal in the general resolution. The other blamed the resolution for being «vague» and addressed to no one, the third said it was insincere. A girl shouted into the mike: «Comrades! We must fight for freedom». Youthful pioneer leaders expressed horror at seeing their groups disperse.

Surprises do not spring «from nothing». During the rally and long before it the Young Pioneers were inexorably urged to show efficiency, independence in judgement, determination in their actions, and were fold insistently that the 9th rally must lay the foundation for an absolutely essential and urgent restructuring of the Pioneer organization. Naturally, Young Pioneers had nothing against it. But the adults, secretaries of regional organizations heard quite different words from Nikitin: «The rally does not adopt major documents but only approves the resolutions of the Central Council of the All-Union Young Pioneer Organization». Unfortunately, the main document of the rally fully confirms this. The overwhelming majority of its theses begin with the words «Let's», «We are ready», «The rally approves», «The rally urges», «The rally stresses». Even in the section «The rally demands», the most «revolutionary» paragraph starts as follows: **«We suggest** that the discussion of Pioneer organizations with the participation of Young Pioneers be made a standard procedure...» For the uninitiated I'll explain that even in the local Councils of Young Pioneer organizations there are no pioneers. A paradox? In the draft resolution this question was considered, but its final version left everything unchanged. I saw myself how rational adults convinced children that the participation of several boys and girls (the age range of Young Pioneers is from 9 to 14) in the «adult» Council is a mere formality. But why should there be «adults» in the Young Pioneer Council? This question was not put on the agenda. Another rhetorical question — why does the rally not elect anyone for any position — also remained unanswered. It is rhetorical since Young Pioneers have no right to «elect and be elected» to higher bodies of their organizations. And as developments showed, nothing like this is foreseen.

But, coming from Artek to our everyday life, we shall see that almost everywhere Young Pioneer groups are subordinated to the school administration. The result is that the main figure at a Young Pioneer rally is the teacher and the work of Young Pioneers boils down to the compulsory task of collecting waste paper and scrap metal and marching to the beat of drums and the triumphant sound of the bugle.

«In our society adults have long since been regarding the Young Pioneers as a joyful, exultant crowd — a large group which waves flags for about 1,500 man-hours per year. But is it necessary to demonstrate us all the time, and at the slightest pretexts?» Yura Loskutov, a Young Pioneer from Krasnoyarsk, wrote to the Central Council of the All-Union Young Pioneer Organization before the rally and ended his letter with the following words: «We are a multimillion-strong army of striking individuals, capable of inventing, solving and making many interesting and useful things».

I agree that there are [illegible]rent children. I also understand very well the apprehension of aduts regarding children's self-administration. But only the best pioneers attended the rally. How tempting it would be to let them «invent and make many [illegible]teresting and useful things» [illegible]selves, and to see what will come of it. But why have they not ventured to do it?

A couple of years ago Yura's letter would never have been published, but today it is included in the press bulletin of the rally, and in many others of its kind. Thus, the signs of perestroika are clearly discernible. But only the signs as yet. The model of a «youngsters' republic» obviously did not work. During discussions the pioneers were professionally defeated by references to the incompetence of their proposals.

Advocating a practical orientation for the rally, the adults, attempting to keep up the good old tradition decided to put on large-scale shows. One of them — the aquatic festival — was televised.

But life is not just one big festivity, and sometimes it does not fit in the scenario. The events at the ceremonial parade simply represented the triumph of common sense. They cannot be called unexpected. In his Address to the rally Mikhail Gorbachev called upon the children: «You should be able to struggle for the rights of your own organization, organize efficient self-administration and pronounce more boldly collective judgements on any questions related to the life of Young Pioneers. This way you will live and work in conditions of socialist democracy, which are gaining momentum in our country». The delegates fulfilled the appeal of the General Secretary of the CPSU Central Committee, though awkwardly and childishly, trying seriously to become the main characters at the rally. In their organization we want to see the foundations of perestroika. As for the adults, they were not prepared for this, and herein lies the true lesson of the rally.

Andrei VASILYEV

BREAKTHROUGH

ON A WORLD WITHOUT MEDIUM- AND SHORTER-RANGE MISSILES

TALKING in Washington with Ronald Reagan and George Shultz, Eduard Shevardnadze succeeded in reaching agreement in principle about the elimination of two classes of nuclear missiles.

This is the first major result of new political thinking. The powerful current of old political thinking carried the world from one weapons system to another, far more destabilizing and dangerous. Ten years ago it drove Washington to the idea of deploying in Europe its medium-range missiles. That made the USSR take adequate retaliatory measures.

The accords reached in Washington are of paramount political and practical importance. For the first time in the history of nuclear arms, a practical step has been made to reduce them. This first success should show us all that disarmament is feasible. It is our firm conviction that the momentum generated by the accords should be worked upon in order to achieve, without delay, an agreement on the 50-per-cent cuts in strategic offensive weapons while strictly adhering to and reinforcing the modalities of the ABM Treaty. The time is also ripe for resuming talks about a nuclear test ban. The sides should be worked upon in order to achieve, without delay, an agreement on the 50-per-cent progress towards a nuclear-free world, towards radically reduced levels of non-nuclear armaments.

The accords are extremely significant in the military sense. For the first time, the most up-to-date, dangerous and destabilizing systems in the two countries' nuclear arsenals — instead of obsolete weapons — are to be eliminated.

Once medium- and shorter-range missiles are destroyed, Western strategists professing the doctrine of the so-called controlled escalation of a nuclear conflict will have to reconsider their scenarios drastically. Those who advocate a «stepping-up» of nuclear warfare reason as follows: if theatre nuclear weapons are used as a follow-up for conventional warfare, nothing fatal is going to happen. The enemy can e[illegible]e «probed» with shorter-range missiles w[illegible]ut causing any doomsday. Using medium-range missiles is no Apocalypse either. A full stop can only be put by strategic offensive weapons.

Without medium- and shorter-range missiles, the «intermediate» variants will become all the more illusory. They will have to rely solely on the US forward-based weapons in Europe and Asia and the British and French nuclear capabilities. The reduced reliability of those variants must have a sobering effect and can eventually bring about their rejection. This means that the general situation might become more stable.

It should be borne in mind, however, that much has still to be done to turn the Washington accords into a full-fledged treaty. The delegations in Geneva must roll up their sleeves and get down to business. In October, in Moscow, there will be another meeting between Eduard Shevardnadze and George Shultz who are to receive the final texts of the documents prepared by the delegations. Then will come the most important stage of a summit meeting during which the medium- and shorter-range missile theatry is supposed to be signed and the entire range of Soviet-American relations discussed.

The firm accords and detailed timetable of all the stages in the preparation for the third Soviet-American summit provide grounds to hope that it will be successful.

Moscow will honourably fulfil its obligations. And Washington?

So far the response to the accords has been mostly positive. But can one forget how easily the US military-industrial complex has thrown its weight around in the recent past? One can still remember June, 1979, when President Carter, having signed SALT-2 in Geneva, went straight to Congress where he spoke about the vital importance of SALT-2 for America's security. All Carter's effort was in vain, however. The treaty was never ratified.

Perhaps, the military-industrial complex is now hoping to re-enact history? Such fears are well grounded, because those who oppose nuclear disarmament on both sides of the Atlantic are not sitting idle.

The day before these latest talks in Washington ended, a Soviet spokesman at a news briefing said: «This is history in the making». The catch phrase hit the front pages of many newspapers. It is hard work making history when eliminating two classes of nuclear missiles. The start and the finish of such a project are equally difficult.

Boris PYADYSHEV

The city of Mozyr today. The V. I. Lenin square.

Photo by V. ALESHKEVICH.

WE SHALL REPEAT OUR TRIP

I'm still trying to sort out my thoughts on the trip. People ask me if I enjoyed it, expecting perhaps an emphatic NO, How Could You Enjoy A Trip To The USSR?

Well, I enjoyed the immensity of the country landscape around Minsk, walking around 'downtown' Minsk on the daily trading pin prowl, and being shoved through the local stores (no such thing as leisurely shopping before New Year's!).

I enjoyed hearing new and familiar music being played by all ages for us at private concerts, some tunes so hauntingly beautiful they brought tears to my eyes. I enjoyed seeing children like those I teach who, despite the propaganda they perhaps receive in school, were friendly and curious about the American musicians.

I enjoyed the other members of the BDAA who went on the trip and shared in the discoveries which such a trip affords. I especially enjoyed the freedom that allowed me to make such a trip and hope that some day reciprocal trips will be commonplace.

You should'a been there!

Liz NUNAN

Больш за мільён чалавек у нашай рэспубліцы прымаюць удзел у самадзейнай мастацкай творчасці. Штогод сіламі самадзейных калектываў праводзіцца звыш 100 тысяч канцэртаў.
НА ЗДЫМКУ: на турбазе адпачынку «Вяча» выступаюць самадзейныя арысты Мінскага трактарнага завода. Фота А. ТАЛОЧКІ.

МІЖНАРОДНАЕ СУПРАЦОЎНІЦТВА КНІГАВЫДАЎЦОЎ

ДВА ВЫНІКІ МАСКОЎСКАГА КІРМАШУ

Па традыцыі ў верасні прайшла Маскоўская міжнародная кніжная выстаўка-кірмаш.

Асвятляючы работу маскоўскіх кірмашоў з моманту іх арганізацыі, магу сцвярджаць, што сёлетні — самы дзелавы, самы камерцыйны і па знешняму афармленню, і па ўнутранаму зместу.

Усяго на ММКВК-87 было заключана 9 тысяч рознага роду пагадненняў. Гэта на 50 працэнтаў больш, чым на папярэднім. Агульная сума здзелак — 135 мільёнаў рублёў. Экспарт — 71,9 мільёна, імпарт — 63,2 мільёна рублёў.

Маскоўскі кірмаш перасягнуў буйнейшы пакуль Франкфурцкі па прадстаўніцтву краін-удзельніц (103 на 84), але ўступае яму па колькасці і суме заключаных здзелак. Аднак становішча мяняецца і можа даволі хутка змяніцца на карысць ММКВК ва ўсіх адносінах.

Гэта звязана з новым статусам Дзяржкамвыда СССР, які атрымаў магчымасць напрамую ажыццяўляць дзелавыя кантакты з зарубежнымі партнёрамі. Першыя вынікі такой самастойнасці відавочныя. Вельмі перспектыўна прайшлі перагаворы аб стварэнні сумесных прадпрыемстваў з кнігавыдавецкімі фірмамі Польшчы, Венгрыі, Фінляндыі, Балгарыі, Вялікабрытаніі, Бельгіі. Выгадныя здзелкі заключаны з вядомымі выдавецтвамі ФРГ, Іспаніі, Кубы, ЗША, Францыі, Аўстрыі, Японіі, Чэхаславакіі, Кітая, Італіі і іншых краін.

Хочацца падзяліцца некаторымі назіраннямі. Кірмаш даў адчуць, як многа зроблена савецкімі кнігавыдаўцамі і як многа не зроблена. Мне здалося, што лепшыя ўзоры выданняў, у тым ліку па мастацтву, мала чым уступаюць зарубежным узорам. Да таго ж савецкія кнігі намнога таннейшыя. Але тэхналагічная база ў нас, гэта відавочна, патрабуе рашучай рэканструкцыі.

Думаецца, што савецкім выдаўцам варта павучыцца дзелавітасці ў сваіх заходніх калег, якія больш актыўна адгукаюцца на запатрабаванні рынку, лепш разбіраюцца ў тым, што неабходна чытачу ў даны момант. Так, на паліцах фірм ФРГ, Вялікабрытаніі, ЗША, Японіі пераважала давядачная літаратура і зборнікі ўсемагчымых б... ых парад. У СССР жа з што... выпускаемых 83 тысяч назваў кніг (агульным тыражом 2,5 мільярда экземпляраў) даведачным выданням адводзіцца толькі 6 працэнтаў.

Сярод кніг, як і сярод людзей, можна трапіць у добрую і дрэнную кампанію. На ММКВК-87 дрэнных кніг амаль не было. Усё тут адпавядала дэвізу «Кніга на службе міру і прагрэсу».

Зарубежных выдаўцоў з усіх краін асабліва прыцягвала літаратура, звязаная з перабудовай, — і навуковая, і мастацкая. Вялікі поспех спадарожнічаў і дзіцячай савецкай літаратуры. «Яна вельмі добрая», — старанна падбіраючы рускія словы, тлумачыў прычыну пажылы выдавец з Японіі.

Два вынікі маскоўскага кірмашу найбольш уражваюць. Гэта перамога гуманных прынцыпаў Хельсінкскіх дагаворанасцей — атмасфера добразычлівасці і даверу. І несумненны камерцыйны поспех. Уласна кажучы, абодва ўказаныя вынікі ўзаемазвязаны. Пра гэта можна меркаваць і па выказваннях удзельнікаў.

Шы Жыбаа, прадстаўнік кітайскай кампаніі кніжнага гандлю:

«ММКВК прыцягнуў нас тым, што даў шырокія магчымасці, па-першае, для камерцыйнай работы, а па-другое, для ўмацавання дружбы».

Клайд Уівер, прадстаўнік 24 пратэстанцкіх выдавецтваў з ЗША, Англіі, Ірландыі, Канады:

«Я прыхільнік і энтузіяст ММКВК. Кірмашы адкрываюць шырокія магчымасці для ўзаемаразумення паміж краінамі і народамі».

Кевін Максвел, віцэ-прэзідэнт «Пергамон букс» (Вялікабрытанія):

«Мы вырашылі выдаць серыю з 12 кніг, прысвечаных перабудове. Вельмі задаволены плённым супрацоўніцтвам з калегамі з СССР».

Петэр Вайдхаас, дырэктар Франкфурцкага кірмашу:

«Мне давялося ўдзельнічаць ва ўсіх маскоўскіх кірмашах. ММКВК-87 перавысіў усе чаканні. Трэба толькі зрабіць яшчэ больш простым працэс падпісання і рэалізацыі кантрактаў».

Мяркуючы па выказваннях савецкіх выдаўцоў на развітальнай прэс-канферэнцыі, яны зрабілі адпаведныя вывады з работы ММКВК.

«Думаецца, — падкрэсліў старшыня Дзяржкамвыда СССР Міхаіл Ненашаў, — нам у будучыні трэба яшчэ больш перанесці акцэнт на кірмашовую работу і загадзя паклапаціцца аб тым, каб колькасць выстаўвачных кніг была скарочана і не перашкаджала б замежным партнёрам арыентавацца ў нашых кнігавыдавецкіх магчымасцях».

У сэнсе магчымасцей і камерцыйных перспектыў, якія адкрываюцца тут, ММКВК-87 можа стаць пераломным кніжным форумам для савецкай міжнароднай выдавецкай практыкі. Адначасова кірмаш яшчэ раз пераканаўча паказаў, што камерцыйныя поспехі магчымы толькі ва ўмовах атмасферы добразычлівасці і ўзаемаразумення.

Гаўрыіл ПЕТРАСЯН.

МАЯКОЎСКІ І «ПЕСНЯРЫ»

10 — 11 кастрычніка ў Дзяржаўнай цэнтральнай канцэртнай зале «Расія» адбылася прэм'ера паэтычнага мюзікла «На ўвесь голас» па творах У. Маякоўскага. Музыка народнага артыста БССР У. Мулявіна. Выканаў новы твор эстрадны ансамбль «Песняры». Начальнік упраўлення тэатраў і музычных устаноў Міністэрства культуры БССР У. Рылатка расказаў:

— Выступленне «Песняроў» адбылося напярэдадні Дзён Беларускай ССР на ВДНГ СССР і справаздачных канцэртаў майстроў мастацтваў і творчай моладзі рэспублікі ў Маскве. Новая праграма — вынік напружанай, складанай творчай працы, якую калектыў прысвяціў 70-годдзю Вялікага Кастрычніка. Маскоўская публіка і друк адзначылі ў новай рабоце «Песняроў» высокае выканаўчае майстэрства, артыстызм, яркую публіцыстычнасць, шырыню музычнай палітры, у якой пераканаўча спалучаюцца і бардаўская песня, і рок-імправізацыя, і гарадскі раманс, і сімфанічная балада.

У лістападзе «Песняры» пакажуць новую работу мінчанам.

МАЛАВЯДОМАЕ

ПРА ВЯДОМАГА ДЗЕЯЧА КУЛЬТУРЫ

РУКОЮ ДЗЯДЗЬКІ ГАЛУБКА...

Сёлета споўнілася 105 гадоў з дня нараджэння вядомага дзеяча беларускай культуры — пісьменніка, рэжысёра, акцёра, мастака Уладзіслава ГАЛУБКА.

Мы прапануем вашай увазе артыкул маладога мастацтвазнаўцы Вольгі ЦІХАНОВІЧ, праўнучкі У. Галубка, дзе аўтар піша пра адну з найменш вядомых старонак яго творчасці.

«Суд», «Ганка», «Пісаравы імяніны», «Плытагоны», «Пінская мадонна»... Для многіх за назвамі п'ес паўстане імя выдатнага драматурга — Уладзіслава Галубка. Ён пакінуў прыкметны след у гісторыі беларускай культуры. Самародак, мастак у шырокім сэнсе гэтага слова, творца. Талент літаратара нейкім дзівосным чынам спалучаўся ў ім з талентам акцёра, рэжысёра, педагога. Акрамя таго, ён нядрэнна іграў на розных музычных інструментах, шмат часу прысвячаў жывапісу. Галубок быў стваральнікам і нязменным кіраўніком адзінага своеасаблівага вандроўнага тэатра (БДВТ), пазней БДТ-3, якому ён аддаў усё сваё жыццё, усе свае сілы і здольнасці.

Шмат напісана пра Уладзіслава Галубка ў час, калі ён жыў і тварыў. Цікавыя ўспаміны сучаснікаў і блізкіх пра яго ...ога і тэатр, ёсць сур...ьныя навуковыя працы па яго драматургіі і літаратурнай спадчыне. Выдадзены зборнік твораў. Да стагоддзя з дня нараджэння на кінастудыі «Беларусьфільм» была створана дакументальная сту... «Уладзіслаў Галубок», у якой выкарыстаны хранікальныя кадры 20-х гадоў, матэрыялы часопісаў, газет і дакументаў той пары. Усё гэта, як і фотаздымкі, пажоўклыя ад часу афішы — каштоўны матэрыял для тых, хто цікавіцца гісторыяй развіцця беларускай культуры, станаўленнем нацыянальнага тэатра.

Аднак ёсць яшчэ адна старонка творчасці У. Галубка, якая дагэтуль была менш за ўсё вядомая, але якая цесна звязана з усёй яго тэатральнай дзейнасцю. Уладзіслаў Іосіфавіч быў сапраўдным майстрам жывапісу і на працягу многіх гадоў адзіным мастаком свайго тэатра.

Пісаў Галубок шмат. Як толькі выдаваўся вольны час, ішоў на эцюды. Асабліва любіў краявіды з ракой ці возерам. Вабілі складаныя адбіткі на вадзе, гульня сонечнага святла на яе паверхні. Рэдка сустракаюцца ў яго пейзажах постаці людзей, але прысутнасць іх заўсёды адчуваецца. Лодкі, рыбацкія прылады, стагі сена, драўляныя хаты — плён чалавечай працы.

Вядома, што зімовых пейзажаў у Галубка было найменей. Магчыма, віною таму рэўматызм. Але тыя, што ў свой час давялося ўбачыць маймў дзеду, Я. Ціхановічу, былі напісаны па-галубкоўску шырока, упэўнена. З яго слоў я ведаю, што Уладзіслаў Галубок асабліва любіў сакавік. «Яго цікавіў гэты сонечны месяц сваімі кантрастамі халодных ценяў і яркага сонца. Снег ён маляваў так, што, здавалася, чуўся яго хруст пад нагамі, асабліва адвячоркам. Такога пачуцця дамагаўся ён нейкім аднаму яму вядомым спосабам, які цяжка перадаецца словамі і лёгка, як нам здавалася, дасягаецца мастыхінам у руках Уладзіслава Іосіфавіча».

Усё напісанае няўрымслівым аўтарам — цудоўная беларуская зіма ці гарачае, духмянае лета дзе-небудзь на Палессі, ранняя вясна або восень — своеасаблівы жывапісны дзённік чалавека, пасапраўднаму ўлюбёнага ў родны край, навакольную прыроду, свой народ.

Народ і быў яго першым суддзёю і першы ацаніў яго мастацтва. Людзі старэйшага пакалення памятаюць выстаўкі ў Полацку, Віцебску, Слуцку, Пінску і Мінску. На некаторых з іх экспанавалася амаль па сто яго работ. Удзельнічаў ён і ў сталічных вернісажах. Мінскія мастакі добра ведалі «дзядзьку Галубка», раіліся з ім, прыслухоўваліся да яго слоў.

«Пейзажысту трэба назіраць самае галоўнае і самае цікавае ў з'явах прыроды — ці то буйны вецер, ці драматычнасць вэблакаў, ці лірычнасць вясновага разводдзя, бачыць такое, што здараецца не кожны дзень, бо што будзе цікава самому мастаку, тое будзе цікава і гледачу», — гаварыў Галубок.

...Нам дарагія сёння ўспаміны тых, хто бачыў шматлікія пейзажы і карціны У. Галубка. Каштоўнасць іх не толькі ў эмацыянальным успрыманні «свежых» твораў сучаснікамі аўтара, якія найчасцей бываюць самымі прыдзірлівымі гледачамі. Вельмі часта ўспаміны — адзіная крыніца ведаў пра некаторыя эпізоды жыцця і творчасці Уладзіслава Іосіфавіча. На жаль, мы ўжо ніколі не сустрэнемся з многімі яго карцінамі, бо пераважная большасць іх загінула ў час фашысцкай акупацыі ў Гомелі. А тыя, што знаходзіліся ў кватэры мастака, згарэлі разам з домам падчас пажару ў пачатку вайны. Невядомы лёс і тых, што былі калісьці падараваны аўтарам акцёрам сваёй трупы, добрым знаёмым і нават незнаёмым людзям.

Сёння вядомы месцы знаходжання толькі сямі яго пейзажаў.

Зразумела, што пры сваёй занятасці тэатрам У. Галубок не заўсёды знаходзіў час для таго, каб цалкам завяршыць кожнае палатно. Аднак лепшыя яго творы радуюць правільна ўзятымі танальнымі суадносінамі зямлі, вады і неба, напоўненасцю паветрам, тонкім пачуццём гармоніі колеру, што адрозніае руку майстра-прафесіянала.

Быў час, калі «крытыкі» папракалі У. Галубка ў непрафесіянальнасці. Быццам бы ён, мастак-самавук, у вольны ад працы час забаўляецца маляваннем пейзажаў. Так, вядома, жывапіс не быў яго асноўным заняткам, іншымі словамі — не быў яго прафесіяй. Галубок ніколі не прадаваў свае палотны. Ён паказваў іх на выстаўках, дарыў, і добрае слова было яму падзякай. Патрэбамі душы кіраваўся ён у сваіх занятках выяўленчым мастацтвам, ставіўся да іх вельмі сур'ёзна, таму немагчыма лічыць гэта проста забавай.

Памылкай было б разглядаць творчасць У. Галубка з вышыню сённяшняга мастац-

тва. У яго работах мы не знойдзем складаных філасофскіх алегорый, фарматворчасці і да т. п. Створанае У. Галубком належыць свайму часу. Мастак адрасаваў творы ў першую чаргу маладому рабочаму і селяніну, тым, хто часта нават і не ведаў пра існаванне самога тэрміна «мастацтва», але інстынктыўна імкнуўся да свету характва і нават тварыў у адпаведнасці з народным ідэалам.

Пра пейзажы У. Галубка вельмі дакладна сказаў Алесь Звонак: «Была ў гэтых палотнах чараўнічая непасрэднасць першага ўражання, сагрэтая цёплым пачуццём замілавання непаўторнымі краявідамі роднай прыроды, была ў іх жывая, трапяткая душа народнага таленту». Вось гэтыя непасрэднасць, цеплыня і некаторая наіўнасць адлюстравання, якія заўсёды ўласцівыя народнаму мастацтву, былі бліжэй за ўсё тагачаснаму гледачу. Зразумелай была і мова жывапісу — простая і натуральная. Таму такой вялікай папулярнасцю карысталіся маленькія перасовачныя выстаўкі твораў У. Галубка, якія ў 20-я — 30-я гады адкрываліся ў самых глухіх і цёмных кутках маладой рэспублікі, там, дзе даваў спектаклі яго вандроўны тэатр.

«У 1920 годзе, пасля вызвалення Беларусі ад белапалякаў, з групай рабочых і вучнёўскай моладзі я арганізаваў калектыў, які паставіў сваёй мэтай абслугоўваць працоўнае жыхарства ўскраін, паселішч і вёсак БССР», —пісаў У. Галубок.

Першымі акцёрамі гэтага самадзейнага тэатра былі члены сям'і Уладзіслава Іосіфавіча: жонка Ядвіга Аляксандраўна і тры дачкі— Багуслава, Вільгельміна і Эмілія.

Незвычайны быў гэты «тэатр на колах», як ахрысцілі яго ў пачатку 20-х гадоў. Вандраваў ён ад клуба да клуба, ад вёскі да вёскі. Незвычайнае ў ім было ўсё: і акцёры, якія выконвалі па некалькі роляў у адным спектаклі, спявалі, танцавалі, ігралі на музычных інструментах, малявалі, шылі; і п'есы, што расказвалі пра жыццё беларускай вёскі, і дэкарацыі, якія пісаў сам Галубок.

Ішлі гады... Мяняліся становішча і назвы тэатра, абнаўляўся рэпертуар, прыходзілі новыя артысты, але месца, якое займаў у ім Уладзіслаў Галубок, заставалася нязменным. Драматург, рэжысёр, акцёр, музыкант, настаўнік моладзі, ён быў яшчэ і галоўным мастаком свайго тэатра. Я не памылілася, бо нават тады, калі трупа перайшла на дзяржаўнае ўтрыманне і ў ёй пачалі працаваць такія мастакі, як З. Азгур, І. Ахрэмчык, М. Марыкс, Я. Ціхановіч, думка «дзядзькі Галубка» пра афармленне спектакляў па-ранейшаму была галоўнай.

Тэатр пачынаўся з афішы...

«Трупай беларускіх артыстаў пад загадам Галубка ў нядзелю, 15 жніўня 1920 года, пастаўлена будзе камедыя Ул. Галубка «Суд». Пачатак у 8 гадзін вечара».

Рабіліся афішы на другім баку шпалераў. Галубок браў пэндзаль і ўпэўненай рукой выводзіў мудрагелістыя літары са складанымі выкрутасамі. «Доўгі час афішы пісаў сам бацька, — гаворыць старэйшая дачка Галубка — Багуслава. — Гэтыя афішы люба ўспомніць: маляўнічыя, жыццярадасныя, бачныя за вярсту. Пазней бацьку цяжка было, ды і часу не ставала, і ён перадаў гэты клопат мне».

Афішы з'яўляліся раніцай на сцяне дома ці клуба дзенебудзь у раёне Камароўкі, Пярэспы або Серабранкі. Адна, другая, трэцяя... І хутка ўжо ўвесь раён ведаў: увечары адбудзецца спектакль.

Тэатр не меў магчымасці перавозіць з сабою складаныя дэкарацыі, трымалі пры сабе толькі самае неабходнае з рэквізіту, бутафорыі, касцюмаў. Усё іншае: мэбля, посцілкі, якімі драпіравалі кулісы, і іншыя рэчы — пазычаліся на месцы. Кожны раз па-новаму, зыходзячы з уласцівасцей «інтэр'ера», даводзілася ствараць сцэнічную абстаноўку.

Адна сцяна памяшкання, як правіла, завешвалася так званым «заднікам» — вялікім палатном, на якім У. Галубок клеявымі фарбамі пісаў маляўнічы пейзаж. У залежнасці ад сюжэта п'есы гэта маглі быць краявіды роднай прыроды — лясы, лугі, рэкі або вясковая вулачка ці княжацкі замак. Нярэдка здаралася, што такі роспіс Галубок рабіў перад спектаклем проста на сцяне хаты. Так і заставаліся гэтыя своеасаблівыя творы як дар мастака людзям.

У штодзённым жыцці знаходзіў драматург патрэбны для сваёй працы матэрыял: тэмы і цікавыя тыпажы. З натуры і па памяці рабіў Уладзіслаў Іосіфавіч шматлікія выразныя замалёўкі «тыпаў», якія скарыстоўваў пры стварэнні таго ці іншага сцэнічнага вобраза. Ён імкнуўся падкрэсліць цікавыя індывідуальныя рысы твару, надаць ім адценне гумару. А потым, з улікам знешнасці выканаўцы, сам накладаў першы грым.

Займаўся ён таксама і тэатральным касцюмам. Па яго эскізах акцёры шыл[illegible]абе адзенне. Але часцей [illegible]убкоўцы» выступалі ў са[illegible]раўдных народных строях, якія бралі на час спектакля ў вяскоўцаў.

Язэп Семяжон, які бачыў У. Галубка ў ролі Панцюшы-коміка ў «Дыктатуры» [illegible]асказвае: «Ён сам прыду[illegible] сабе грым — гэтакі чубаты чырванашчокі дзяцюк з велізарнай ружовай кветкай у пятліцы пінжака, падабраў адпаведны касцюм і боты — з халяўкамі ў гармонічак і з белымі вушкамі, што вытыркаліся з-пад выцяжак. Паясок з чатырма кутасамі-булавешачкамі на канцах быў вельмі важнай дэталлю яго гардэроба».

Аднак было б даволі цяжка адасобіць работу Галубка як мастака тэатра ад усёй іншай тэатральнай дзейнасці. Так, стварэнне сцэнічнага касцюма было непасрэдна звязана з вывучэннем народнага адзення: бутафорыі і дэкарацыі рабіліся з улікам мясцовых традыцый і звычаяў: лепка вобразаў патрабавала тонкага ведання ўсёй багатай палітры беларускага фальклору. Родная мова, насычаная гумарам, беларускія песні, танцы, музыка арганічна ўваходзілі ў тэатральнае дзейства.

Мастацтва Уладзіслава Галубка — жыццёвае, глыбока рэалістычнае, сугучнае свайму часу — заваявала сэрцы мільёнаў гледачоў. Колькі людзей дзякуючы яму ўпершыню сустрэліся з тэатрам і жывапісам, адчынілі акно ў свет харства і дабрыні! Многія вядомыя цяпер мастакі і дзеячы тэатра лічаць, што менавіта «дзядзька Галубок» паўплываў на выбар імі жыццёвага шляху. Не без гордасці думаю пра тое, што Уладзіслаў Галубок — мой прадзед, а мастакі ў нашай сям'і ёсць у кожным пакаленні. Яго адданасць мастацтву, надзвычайная працавітасць, энергія і аптымізм, унутраная гатоўнасць барацьбы за дабро і справядлівасць заўсёды былі і застаюцца прыкладам для нас — яго ўнукаў і праўнукаў.

Вольга ЦІХАНОВІЧ.

ЛЮБЫЯ СЭРЦУ МЯСЦІНЫ

ГОРАД НА РЭЧЦЫ ПЛІСА

Смалявічы, невялікі раённы цэнтр на Міншчыне, раскінуўся на ўзгорку пры былой Мінска-Барысаўскай дарозе — стратэгічным шляху заходняй часткі Русі. Тут спрадвеку стаялі сцяной і таямніча шумелі дрымучыя лясы. Старажылы сцвярджаюць, што толькі ў 20-я гады нашага стагоддзя ад Смалявіч крыху адступілі лясы і балоты. Ад самой назвы «Смалявічы» патыхае хваёвай смалой. У ямах-майданах тут здаўна прымітыўным спосабам гналі смалу і ёю гандлявалі, ад чаго, відаць, мястэчка і атрымала такую назву.

Смалявічы як уладанне князёў Астрожскіх вядома з 1508 года. Пазней яно належала князям Хрыстафору і Дамініку Радзівілам, Вітгенштэйну, Гагенлоэ.

Упершыню ў пісьмовых крыніцах горад упамінаецца ў прывілеі караля Рэчы Паспалітай Сігізмунда І ад 10 мая 1508 года, выдадзенай уладальніку Смалявіч Канстанціну Астрожскаму, военачальніку Вялікага княства Літоўскага. Арыгінал гэтага дакумента доўгі час захоўваўся ў архіве смалявіцкай Мікалаеўскай царквы.

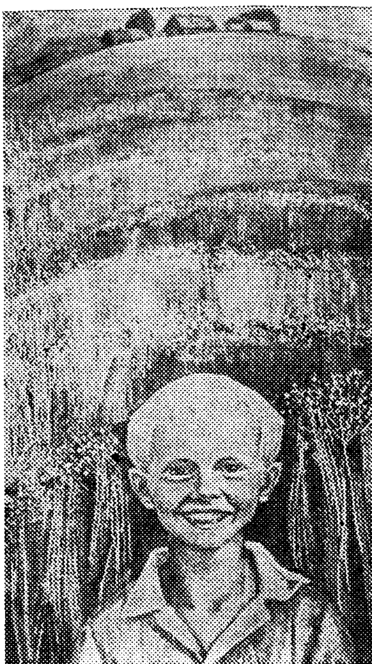
У сакавіку 1909 года было ўзнята пытанне аб зносе струхлелага храма ў мястэчку. Была створана камісія, па заключэнню якой гэта драўляная царква потым неаднойчы перабудоўвалася і рамантавалася. Будынак меў вежу з чатырохскатным дахам. Асобна ад царквы стаяла двух'ярусная капліца-званіца. Самы вялікі звон тут адліты ў XIX стагоддзі настаяцелем царквы Іасафатам Зубовічам, аб чым сведчыць надпіс. На другім зване ўдалося разабраць толькі дату — 1707 год. На ўваходнай вежы было выразана па-польску «Гэта званіца пабудавана ў 1755 годзе мясцовымі майстрамі па прозвішчу Хмара, Канюшык і Жукоўскі». Члены камісіі зрабілі тады фотаздымкі царквы, якія разам з царкоўнай амуніцыяй былі перададзены ў Мінскі музей археалагічнага камітэта.

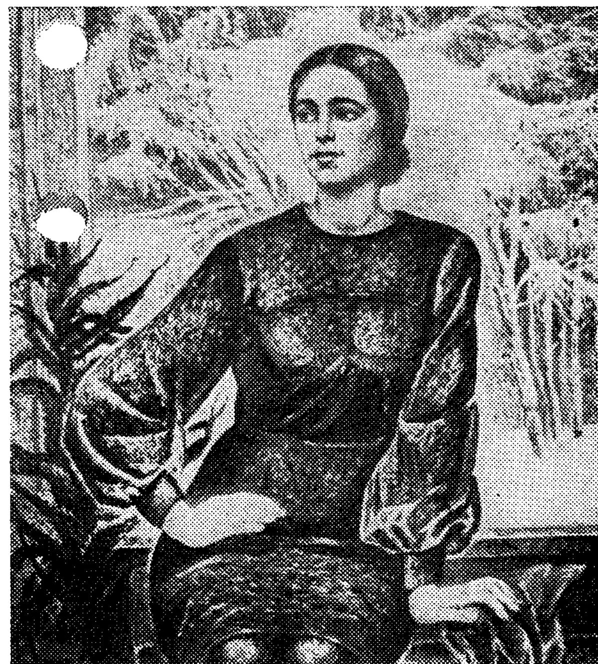
Стаўшы валасным цэнтрам Мінскай губерні, Смалявічы паступова пачалі адбудоўвацца і адыгрываць усё большую ролю ў тагачасным эканамічным жыцці краю. Тут гандлявалі дзёгцем, смалой, лесам (мачты, паўмачты, будаўнічы матэрыял), рознымі ганчарнымі вырабамі. Прадукцыя, якая выраблялася ў Смалявічах, вывозілася пераважна па рэках Плісе і Бярэзіне.

Праз Смалявічы стужкай уецца невялічкая рэчка Пліса, якая бярэ пачатак на ўсходніх схілах Мінскага ўзвышша ў балоцістай мясцовасці каля вёскі Дамашаны, што ў 10 кіламетрах ад мястэчка. Цячэ яна ў паўночна-ўсходнім напрамку і ўпадае ў Бярэзіну каля вёскі Ушкевічы. Пліса ў некаторых месцах вельмі вузкая, з пясчанымі берагамі, але ў мінулым прыводзіла ў рух 5 млыноў, 2 з іх у Смалявічах, іншыя ў вёсках Пліса, Жодзіна і Горы. Калісьці гэта рэчка была нават сплаўнай, і сплаў лесу пачынаўся ад Смалявіч, дзе выраблялі так званыя «англійскія брусы» і караўкі, якія напачатку сплаўлялі ў прыбалтыйскія порты праз Бярэзінска-Дзвінскі канал, што быў пабудаваны ў 1797—1805 гадах з мэтай транспарціроўкі лесаматэрыялаў з Мінскай губерні ў Рыгу. Па Плісе сплаўлялі лес паштучна да вёскі Ушкевічы. Там яго вязалі ў плыты для далейшай адпраўкі. Пазней сплаўлялі па Бярэзіне і Дняпру — у Крамянчуг, а з 1804 года ў Адэсу, Екацярынаслаў (цяпер Днепрапятроўск) і Херсон.

(Заканчэнне на 8-й стар.).

З АПОШНІХ ВЕРНІСАЖАЎ

Нядаўна ў Віцебску экспанавалася персанальная выстаўка мастака А. Някрасава, на ёй было прадстаўлена больш за 70 твораў самых розных жанраў.

Асабліва шырока аўтар прадставіў жаночы партрэт. У жанчыне мастак бачыць аснову жыцця, паэтычны пачатак свету.

Простыя твары старых жанчын глядзяць на нас з партрэтаў «Ля клёна», «Пад акном». У іх — мудрасць, унутраная гармонія, высакароднасць. Усе партрэты мастак піша ці ў інтэр'еры, ці на пленэры.

Ярка і паўнакроўна «жаночая» тэма акрэслілася ў творах аб мацярынстве. Тэма гэта невычарпальная і вечная, да яе звярталіся мастакі ўсіх эпох і народаў, але яна не перастала быць неабходнай нам і сёння. Аптымістычнае светаўспрыманне А. Някрасава, яго вера ў высакароднасць і прыгажосць чалавека выразна ўвасобіліся ў творах «Раніца», «Флора», «Родны дом».

А. Някрасаў паказаў сябе прыхільнікам «вечных» тэм у мастацтве і зрабіў гэта ўпэўнена і спакойна, з глыбокім усведамленнем сваёй праўды.

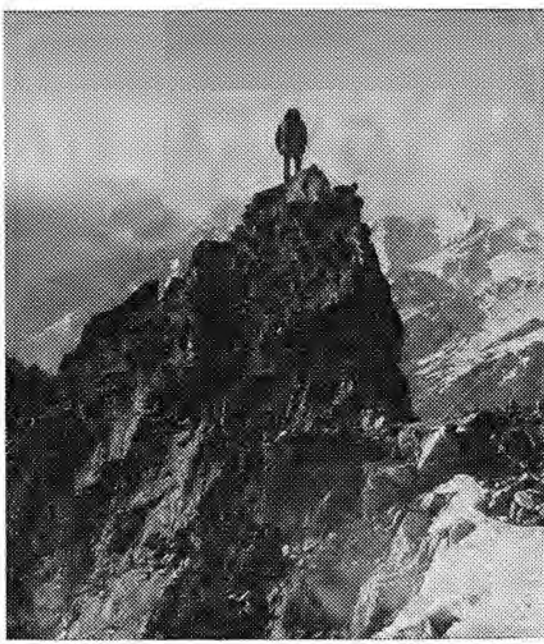
На выстаўцы быў паказаны і шэраг пейзажаў. Сярод іх вылучаецца серыя акварэлей «Па Міжземнамор'і» — непасрэдныя ўражанні А. Някрасава ад знаёмства з краінамі, што далі чалавецтву лепшыя ўзоры старажытнай і антычнай культуры. Гэтыя ўражанні ўзбагацілі мастака, унеслі ў яго палітру новы, яркі каларыт.

Л. БАЗАН.

НА ЗДЫМКАХ: А. НЯКРАСАЎ. «Лянок», «Партрэт жонкі мастака», «Бацькоўскі дом».

Клуб альпіністаў «Зеніт» Мінскага абласнога савета добраахвотных спартыўных таварыстваў прафсаюзаў аб'ядноўвае больш ста аматараў горных узыходжанняў. Сярод яго членаў — работнікі вытворчага аб'яднання імя У. І. Леніна, Мінскага навукова-даследчага прыборабудаўнічага інстытута (МНДПІ), навукова-вытворчага аб'яднання «Планар» і іншых арганізацый. Трэніруе альпіністаў кандыдат у майстры спорту Генадзь Ковенскі.

Праводзіць трэніроўкі ва ўмовах Беларусі — справа, натуральна, няпростая. Даводзіцца «перараблясць» у Эльбрус руіны старых пабудоў.

Сёлета група пад кіраўніцтвам У. Коўгана здзейсніла ўзыходжанне на Каўказе. На наступнае лета запланаваны больш складаныя маршруты.

НА ЗДЫМКАХ: мінскія спартсмены-альпіністы інжынер Уладзімір КОЎГАН (злева) і электрык Аляксандр ПАХОМАЎ; «Каўказ пада мною»; група беларускіх спартсменаў дапамагае эвакуіраваць у ніжні альпінісцкі лагер трапіўшага ў бяду калегу з Івана-Франкоўска.

Фота В. ТАРАТОЦКАГА.

ГОРАД НА РЭЧЦЫ ПЛІСА

(Заканчэнне. Пачатак на 7-й стар.).

Значная частка насельніцтва Смалявіч займалася дробным гандлем. Смалявіцкіх гандляроў можна было часта сустрэць на рынках Мінска: зімой з бярозавымі дровамі, бандарнымі вырабамі, вобадамі, гонтай, воўнай, кажухамі, вясной — са свежай рыбай, жывёлай. У плеценых з чароту кошыках часам яшчэ трапяталі пярэстая стронга, язі, шчупакі... Летнім ранкам на Мінск ішлі абозы са свежымі грыбамі, ляснымі ягадамі: суніцамі, чарніцамі, малінай, брусніцамі, журавінамі, арэхамі, а то і з мёдам-брадавіком. Па тры разы на тыдзень ішлі такія фурманкі са Смалявіч на Мінск па старым Барысаўскім паштовым тракце. Ні ўдзень ні ўначы не спыняўся рух фурманак, нагружаных смалою, каніфоллю, бочкамі з дзёгцем і ворванню, спіртам і шкіпінарам.

У 1834 годзе ў Смалявічах налічвалася 1 372 жыхары і былі 4 карчмы, што размяшчаліся ўздоўж старога паштовага тракту. Пазней іх ператварылі ў заезныя дамы-стадолы, што служылі кароткім прытулкам падарожнікам-балаголам, ямшчыкам.

Да пуску чыгункі Барысаў — Мінск у 1871 годзе мястэчка Смалявічы было ў стане заняпаду.

Вуліцы ў Смалявічах, асабліва вясной і восенню, пасля дажджоў, выглядалі жахліва. Больш прыстойнымі былі хіба толькі дом этапнай каманды, будынак паштовай канторы ды два млыны на Плісе.

Цяжкім і беспрасветным было жыццё працоўных Смалявіч. Нястача, голад і холад з'яўляліся іх пастаяннымі спадарожнікамі. А яшчэ антысанітарныя ўмовы жыцця, розныя хваробы, эпідэміі пагалоўна касілі людзей. Так, у 1886 годзе ў мястэчку Смалявічы колькасць насельніцтва рэзка паменшылася. Засталося ўсяго 56 двароў і 560 жыхароў.

Вось як апісвае гісторыю Смалявіч Д. Валовіч у артыкуле «Мястэчка, якіх многа» ў газеце «Рабочий» ад 10 снежня 1936 года (так называлася газета «Советская Белоруссия» ў 1927—1937 гадах): «Мястэчка патанала ў гразі ‹…› было не толькі маставых, ‹…› нават і тратуараў. Старажылы мястэчка добра памятаюць метады, якімі яго ўласнік Суцін добраўпарадкаваў Смалявічы. Распускаць грошы на дастаўку каменняў для замашчэння вуліц Суцін не ха‹…› У базарныя дні ён ставіў ‹…› ўсіх дарогах, што вялі ў мястэчка, вартавых — сваіх халопаў. Ніхто з сялян не мог ехаць у Смалявічы, калі не вёз на возе пэўнай колькасці камянёў. Такім спосабам Суціну ўдалося на працягу дзесяці гадоў сабраць каменні для забрукавання толькі адной вуліцы, прылягаючай каля яго сядзібы. Апрача Суціна, у Смалявічах было яшчэ некалькі «дабрадзеяў». Купцы другой гільдыі Гінзбург, Эдэльман і іншыя стараліся не адстаць ад Суціна пры навядзенні «культуры». «Культурныя» прадпрыемствы мястэчка складаліся з трох сінагог, дзвюх цэркваў і аднаго касцёла. Папоў, равінаў, ксяндзоў і іншых богаўгодных людзей было разы ў чатыры-пяць больш, чым настаўнікаў. Да рэвалюцыі на ўсе Смалявічы і бліжэйшыя вёскі была адна двухкласная школа».

Да Кастрычніцкай рэвалюцыі ў Смалявічах існавалі два заводы — па вырабу драўляных шавецкіх цвікоў і капылоў і шкіпінарны, а таксама лесапільня, гута і смалярня.

У лістападзе 1917 года сюды прыйшла Савецкая ўлада. А ўжо у лютым 1918 Смалявіцкая воласць была акупіравана войскамі кайзераўскай Германіі.

Пасля вызвалення тэрыторыі Чырвонай Арміяй стварaліся рэўкомы, Саветы, камітэты беднаты, аднаўлялася Савецкая ўлада.

Следам за нямецкімі акупантамі прыйшлі белапольскія.

Акупанты прычынілі Смалявічам вялікія страты. Амаль поўнасцю мястэчка было спалена. Колькасць жыхароў у ім значна зменшылася.

Пасля грамадзянскай вайны і ваеннай інтэрвенцыі пачалося аднаўленне, як і ва ўсёй нашай краіне. У 1921 годзе зноў стаў працаваць шклозавод «Вікторыя», які быў разбураны ў час першай сусветнай вайны.

У 1925 годзе арганізавана раённае таварыства краязнаўства, якое налічвала 129 членаў. Пры школе-сямігодцы створаны вучнёўскі гурток з 160 членаў. Старшынёй таварыства быў абраны Купрэйчык, намеснікам яго Папковіч, сакратаром Пясецкі. У артыкуле В. Купрэйчыка (Купрэвіча, дарэчы, будучага прэзідэнта Акадэміі навук БССР) «Праца Смалявіцкага раённага таварыства», змешчаным у часопісе «Наш край» за 1926 год, паведамлялася, што члены таварыства вывучалі расліннасць раёна, абследавалі і вывучалі паверхню, абваднэнне населеных пунктаў, вывучалі раён у грамадска-эканамічным і культурна-гістарычным напрамках. Збіраннем фальклору займаліся А. Бабіцкі, С. Лапуцька, Я. Самовіч, А. Скуратовіч, Я. Пятроўскі, В. Юшкевіч і іншыя. У 1926 годзе таварыства прыступіла да арганізацыі раённага музея, у якім планавалася стварыць тры аддзелы: прыродазнаўча-геаграфічны, грамадска-эканамічны і культурна-гістарычны.

У час Вялікай Айчыннай вайны Смалявічы былі дашчэнту зруйнаваны і спалены нямецка-фашысцкімі захопнікамі. У квітнеючы горад з руін і папялішчаў адрадзіліся Смалявічы ў пасляваенны час. Слаўная і гераічная гісторыя горада жыве ў назвах вуліц і плошчаў, у памяці нашчадкаў.

Савелій АКУЛІЧ.

СПОРТ

Спачатку пра матч за званне чэмпіёна свету па шахматах паміж Гары Каспаравым і Анатолем Карпавым, які праходзіць у Іспаніі. Ужо другая па ліку партыя аказалася ‹…›ковай. Анатоль Кар‹…› змог чорнымі фігурамі нанесці паражэнне свайму саперніку. Вядома, уся асноўная барацьба яшчэ наперадзе. І пакуль ніхто не возьмецца прадказаць, хто выйграе гэты ‹…›ынак. Ясна толькі ад‹…› змест згуляных партый падкрэслівае надзвычай высокае майстэрства абодвух савецкіх гросмайстраў.

Працягваюцца гульні за права выйсці ў фінал першынства Еўропы па футболу. Адну з пуцёвак практычна забяспечыла сабе зборная СССР. Наша каманда ў туры, які прайшоў, згуляла ўнічыю (тут вызначыўся мінчанін Сяргей Алейнікаў, які забіў мяч) са спартсменамі ГДР — 1:1.

Вялікая група прадстаўнікоў Беларусі ў гэтыя дні прымала ўдзел у міжнародных і ўсесаюзных спаборніцтвах.

Так, у сталіцы Румыніі прайшоў турнір па валейболу за «Кубак Сцяуа». Ганаровы прыз дастаўся спартсменам мінскага СКА.

А ў турнэ па Чэхаславакіі гандбалісты мінскага СКА змаглі выйграць у пражскай «Дуклы» — 21:20 і ў клуба «Наход» з аднайменнага горада — 32:30.

Міжнародныя сустрэчы беларускіх гандбалістаў сталі добрай рэпетыцыяй перад гульнямі на Кубак уладальнікаў кубкаў еўрапейскіх краін.

Восеньскі эцюд.

Фота У. ВІТЧАНКІ і А. СЯНЦОВА.

КЛЮЧ АД КРЭПАСЦІ

Рэдкі экспанат — ключ ад Петрапаўлаўскай крэпасці, закладзенай Пятром I у 1703 годзе, — паступіў у Рагачоўскі раённы музей Гомельскай вобласці. Яго знайшлі школьнікі ў старажытнай частцы горада — на Замкавай гары. Час адступіў перад майстэрствам нашых продкаў, якія зрабілі ключ з металу вышэйшай пробы. На ручцы ключа захаваўся выразны надпіс: «Петрапаўлаўская крэпасць. 1703». На адным баку адлюстраваны пабудовы Петрапаўлаўкі з вежамі і варотамі, на другім — рускі арнамент. Спецыялісты мяркуюць, што ключ мог быць згублены кім-небудзь з прыдворных Кацярыны II у час яе затрымкі ў Рагачове або якім-небудзь рускім арыстакратам, які наведаў горад у XVIII стагоддзі.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1509